

Riktlinjer för försörjningsstöd/ ekonomiskt bistånd

Socialnämnden 2014-05-21
Dnr SON 2014/84-72

Riktlinjer för försörjningsstöd/ekonomiskt bistånd

INNEHÅLL

1. ALLMÄNT	4
1.1. SOCIALNÄMNDENS AVSIKT	4
1.2. RIKTLINJERNAS SYFTE OCH TILLÄMPNING	4
1.3. LAGSTIFTNING	4
1.4. SOCIALNÄMNDENS KVALITETSLEDNINGSSYSTEM	5
1.5. SAMVERKAN	5
1.6. BARNPERSPEKTIVET	5
1.7. VÅLD I NÄRA RELATIONER	6
1.8. FÖREBYGGA VRÅKNING.....	6
2. HANDLÄGGNING OCH DOKUMENTATION	7
2.1. ANSÖKAN.....	7
2.2. UTREDNING	7
2.3. BESLUT	7
2.4. ÖVERKLAGAN	8
3. RÄTTEN TILL BISTÅND	8
3.1. SOCIALTJÄNSTLAGEN.....	8
3.2. ARBETSLINJEN.....	9
3.3. FÖRSÖRJNINGSSTÖD - RIKSNORM	11
4. ÖVRIGT FÖRSÖRJNINGSSTÖD TILL SKÄLIG KOSTNAD	11
4.1. ARBETSRESOR	11
4.2. BOENDEKOSTNADER	12
4.3. FACKFÖRENINGSAVGIFT OCH A-KASSA.....	16
4.4. HUSHÅLLSEL	16
4.5. HEMFÖRSÄKRING	16
5. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	16
5.1. BARNS BEHOV	16
5.2. BEGRAVNING	20
5.3. DISKMASKIN.....	21
5.4. FLYTTKOSTNADER.....	21
5.5. FÄRDTJÄNSTAVGIFT	22
5.6. FÖRSKOLVERKSAMHET OCH SKOLBARNSOMSORG, AVGIFTER.....	22
5.7. GLASÖGON/LINSER	22
5.8. HEMTJÄNSTAVGIFT.....	22
5.9. HEMUTRUSTNING	23
5.10. KLÄDER OCH SKOR UTÖVER DET SOM INGÅR I RIKSNORMEN	24
5.11. LÄKARVÅRD OCH MEDICIN.....	24
5.12. MAGASINERINGSKOSTNAD	24
5.13. PATIENTAVGIFT VID DYGNET RUNT VÅRD PÅ SJUKHUS.....	24
5.14. PSYKOTERAPIKOSTNADER	25
5.15. RESOR.....	25
5.16. SKULDER	25
5.17. STÄMPELAVGIFT	27

5.18.	TANDVÅRD.....	27
5.19.	TEKNISKA HJÄLPMEDEL.....	28
5.20.	TELEFON.....	28
5.21.	TRÄNINGSKORT.....	29
5.22.	TVÄTTMASKIN.....	29
5.23.	FÖRSÖRJNINGSTÖD VID VISTELSE PÅ INSTITUTION.....	30

1. Allmänt

Enligt portalparagrafen 1 kap 1§ socialtjänstlagen (SoL) ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation, inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet.

1.1. Socialnämndens avsikt

Socialnämndens avsikt med det ekonomiska biståndet är, i enlighet med lagstiftarens intentioner, att bidra till att den enskilde så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning. Detta sker genom att insatserna utformas så att de underlättar för den enskilde att i framtiden klara sig utan ekonomiskt bistånd – hjälp till självförsörjning. I väntan på att detta blir möjligt har den enskilde rätt till ekonomiskt bistånd – hjälp med försörjningen – under vissa förutsättningar och efter en individuell behovsprövning.

1.2. Riktlinjernas syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är att människor som söker ekonomiskt bistånd ska bli likabehandlade såväl vad gäller bidragsnivå som när de ska anses vara berättigade till ekonomiskt bistånd. Dessa riktlinjer är ett hjälpmedel i att fastställa den skäliga levnadsnivån för enskilda medborgaren bosatt i Täby kommun.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet. En individuell behovsprövning ska dock alltid ske och om sakliga skäl finns kan det motivera att avsteg från riktlinjerna görs. Krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Prejudicerande utslag i domstol som kommer fortlöpande måste beaktas.

1.3. Lagstiftning

Följande lagar är av stor betydelse för socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd:

- Förvaltningslag (1986:223) – (FL)
- Kommunallagen (1991:900) – (KL)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) - (OSL)
- Socialtjänstförordning (2001:937) - (SoF)
- Socialtjänstlagen (2001:453) - (SoL)

Utöver ovanstående lagar kan andra lagar vara tillämpliga. Även rättspraxis samt socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är av vikt.

1.3.1. Sekretess

Alla medarbetare inom socialtjänsten omfattas av sekretess. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap 1§ OSL).

1.4. Socialnämndens kvalitetsledningssystem

Enligt socialtjänstlagens 3 kap 3§ ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. För att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. I socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd [SOSFS 2011:9](#) finns bestämmelser om inrättande av ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänst, verksamhet enligt LSS och hälso- och sjukvård.

I socialnämndens [ledningssystem](#) för systematiskt kvalitetsarbete finns kvalitetsområden, kvalitetsmål och kvalitetskriterier som gäller för socialnämndens verksamheter. Av ledningssystemet framgår även ansvarsfördelningen för det systematiska kvalitetsarbetet.

1.5. Samverkan

I socialtjänstlagen (3 kap 1§) framgår det att socialtjänsten har till uppgift att medverka i samhällsplanering och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda för att främja goda miljöer i kommunen samt att informera om socialtjänsten. Även i förvaltningslagen (FVL 6§) regleras myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka.

All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka livskvaliten. Samverkan internt och externa ska syfta till att skapa helhets-syn på den enskildes behov samt hur dessa behov ska tillgodoses för att uppnå bästa värde och nytta.

1.6. Barnperspektivet

1 kap 2 § SoL lyder "När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år". Vid långvarigt ekonomiskt bistånd och vid hyresskulder ska barnens behov och situation uppmärksammas med tydlig koppling till den ekonomiska situationen. Arbetet ska ske i samarbete med föräldrarna. Hembesök ska vid behov göras för att bedöma

vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnens behov. Vid behov och i samråd med föräldrarna tala med barnen. Dokumentation av barnens behov skall ske och även vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkar beslutet. Detta gäller oavsett om det är ett avslags- eller bifalls beslut.

1.7. Våld i nära relationer

Våld kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt, socialt och ekonomiskt. Det är av största vikt att alla inom socialtjänsten vågar se, fråga och agera. Socialtjänsten har en skyldighet att utreda och bevilja insatser för en enskild som utövat eller utsatts för våld i nära relation. Det kan exempelvis vara genom stöd, behandling, krisbearbetning eller skyddat boende.

Socialtjänsten ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp de behöver. Socialtjänsten ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är ett brottsoffer.

Vid bedömning av rätten till bistånd till dem som utsatts för våld i nära relationer får inte deras ekonomi avgöra om behövliga insatser i form av skyddat boende ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska den enskildes behov alltid prövas i förhållande till dennes ekonomi och tillgång till de ekonomiska resurserna. Att hänvisa till partners försörjningsskyldighet är olämpligt i inledningsskedet

Mer om socialtjänstens ansvar går att läsa i socialstyrelsens handbok: [Våld - Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld](#)

1.8. Förebygga vräkning

En hyresvärd är skyldig att meddela socialnämnden när en hyresgäst blir uppsagd och vad som är anledningen till detta. Det är den första signalen om att en hyresgäst riskerar att vräkas – och ger sålunda möjlighet att vid behov vidta åtgärder. Under den så kallade "återvinningsfristen" på tre veckor har socialtjänsten – i de fall det handlar om utebliven hyra – möjlighet att betala eller ställa säkerhet för att återvinna hyresrätten och därmed förhindra ett utslag från den summariska processen.

Enligt socialtjänstlagen är socialnämnden skyldig att utan dröjsmål inleda utredning om vad som kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd från nämnden. Det är därför viktigt att omedelbart kontakta hyresgästen som riskerar vräkning för att skaffa sig kunskap om det finns behov av nämndens insatser.

Socialtjänstens utredning när en person riskerar att vräkas bör innefatta en genomgång av olika former av stöd och bistånd som den enskilde kan ha behov av. I ärenden som gäller vräkningar är det viktigt att se olika beslutsalternativ ur barnets perspektiv samt att försöka få kunskap om hur barnet uppfattar situationen. När olika intressen står emot varandra ska hänsynen till vad barnets bästa kräver alltid ges företräde.

Mer om socialtjänstens och andra aktörers insatser för att förebygga vräkning finns i Socialstyrelsens publikation [Vräkningsförebyggande arbete](#) – stöd till socialtjänsten och andra aktörer.

2. Handläggning och dokumentation

Handläggning och dokumentation regleras i socialtjänstlagen och förvaltningslagen. Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Mer om handläggning och dokumentation finns att läsa i Socialstyrelsens handböcker [Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten](#) och [Ekonomiskt bistånd](#).

2.1. Ansökan

Utredning ska inledas utan dröjsmål när socialtjänsten mottagit en ansökan. Beslut att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom fjorton dagar efter det att anmälan inkommit.

En ansökan kan lämnas skriftligen eller muntligen.

2.2. Utredning

Utredning inleds enligt 11 kap 1§ SoL och syftar till att få fram ett allsidigt underlag för beslut. En utredning ska inte vara mer omfattande eller ta längre tid än vad som krävs för att beslut ska kunna fattas.

2.3. Beslut

Alla beslut om insats ska föregås av en ansökan och utredning. Av beslutet ska det framgå vad den enskilde ansökt om, vilka insatser som beviljats, målet med insatsen, omfattning, för hur lång tid beslutet gäller samt information om rätten att överklaga. Beslut om avslag ska delges skriftligen. Alla beslut ska följas upp och omprövas när beslutet löper ut eller vid förändrade behov.

Beslut tas enligt delegationsordning fastställd av socialnämnden. Beslut som fattas med stöd av delegerad beslutanderätt ska rapporteras till socialnämnden (6 kapitlet 35 § kommunallagen).

Icke verkställda beslut ska enligt 16 kapitlet 6 f - i § SoL rapporteras till socialnämnd, kommunfullmäktige och Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

2.4. Överklagan

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt till att överklaga ett beslut som gått dem emot. Beslutet ska överklagas skriftligen och den socialsekreterare som fattat beslutet ska vara den enskilde behjälplig om han/hon så önskar. Överklagandet ska ha inkommit till socialtjänsten inom tre veckor från den dag då den enskilde fått del av beslutet. I det fall beslutet kommit in i rätt tid och inte ändras skickas överklagandet vidare till berörd domstol. Överklagandet förfaller om socialtjänsten själv ändrar beslutet så som den enskilde begärt (21-28§§ FL).

3. Rätten till bistånd

3.1. Socialtjänstlagen

Rätten till bistånd regleras i 4 kap SoL Enligt 4 kap 1 § SoL ska den som inte själv kan tillgodose sina behov eller på annat sätt få dem tillgodosedda ha rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter till att leva ett självständigt liv.

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldiga att försöka tillgodose sina behov och att det ekonomiska biståndet endast ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete, inte genom ekonomiskt bistånd. Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker

arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete. Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning. Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

3.2. Arbetslinjen

Arbetet med ekonomiskt bistånd är att hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning samt under tiden pröva rätten till ekonomiskt bistånd. Arbetslinjen ska gälla vilket innebär att den enskildes egna möjligheter sätts i fokus och att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Genomförandeplaner ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söka arbete och vid behov delta i arbetssökarverksamhet, svenskundervisning, praktik eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad genomförandeplan.

Sjuka personer som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som sjuka med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsoförmågan ska godkännas ska det finnas ett relevant sjukintyg som styrker oförmågan att arbeta eller delta i aktiviteter. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Vid långvarig eller kronisk sjukdom krävs medverkan till att erhålla ersättning från det generella socialförsäkringssystemet.

3.2.1. Jobbstimulans

Syftet med jobbstimulansen (4 kap. 1 b § SoL) är att det ska löna sig att ta ett arbete eller att utöka sin arbetstid även när man får ekonomiskt bistånd. I regel beaktas all inkomst vid prövningen av ekonomiskt bistånd men jobbstimulansen innebär att socialnämnden ska göra undantag från denna princip.

Målgruppen för jobbstimulansen är sökande som har arbetsförmåga. Den är utformad som en särskild beräkningsregel som innebär att 25 procent av nettoinkomsten av anställning under vissa förhållanden inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd. Det gäller både då den enskilde får eller har arbete och då arbetsinkomsten ökar. Jobbstimulansen ska dras av *innan* socialnämnden gör normberäkning för hushållet

Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet. Om hushållet är berättigat till ekonomiskt bistånd gäller jobbstimulansen för den eller de personer i hushållet som uppfyller kriterierna för jobbstimulansen.

För att komma i fråga för jobbstimulansen gäller att den sökande

- ska ha haft försörjningsstöd minst sex månader i följd och
- får eller har arbete och arbetsinkomst eller
- ökar sin arbetsinkomst

När en enskild uppger arbetsinkomster kontrollerar socialnämnden om den enskilde är berättigad till jobbstimulansen. Det innebär kontroll av om den enskilde fram till den tidpunkten har fått försörjningsstöd sex månader i följd i den egna kommunen och/eller i en tidigare kommun. Den enskilde ska samtycka till att kontroll görs i en annan kommun. Om den enskilde inte samtycker till kontrollen får nämnden besluta på de uppgifter som finns.

Jobbstimulansen i form av den särskilda beräkningsregeln gäller i 24 månader. Tiden ska vara sammanhängande. Även om den enskilde är självförsörjande under någon del av tvåårsperioden löper tiden för jobbstimulansen på under den påbörjade tvåårsperioden.

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller.

Det finns ingen gräns i socialtjänstlagen för hur många gånger en biståndssökande kan få jobbstimulansen.

3.2.2. Fribelopp för barn och skolungdomars inkomst av eget arbete

Syftet med fribeloppet för barns och skolungdomars inkomst av eget arbete är att det ska stimulera ungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd till att få kontakt med arbetslivet och öka deras möjligheter att i framtiden kunna försörja sig.

Bestämmelsen i 4 kap. 1 a § SoL innebär att en del av hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster inte ska beaktas vid prövningen av föräldrarnas ekonomiska bistånd för barnet eller skolungdomen.

Med hemmavarande barn och skolungdomar menas barn och skolungdomar som bor i det hushåll för vilket bistånd beräknas. Dit räknas även barn och skolungdomar som på grund av gymnasiestudier är inackorderade på annan ort. Barn och skolungdomar som bor växelvis hos respektive förälder eller bor med umgängesförälder räknas som hemmavarande hos båda föräldrarna.

Gränsen för fribeloppet uppgår till ett prisbasbelopp per kalenderår. Det är ungdomens inkomst av eget arbete efter skatteavdrag som ska beaktas.

3.3. Försörjningsstöd - Riksnorm

Rätten till försörjningsstöd regleras i 4 kap 3 § SoL med en för hela landet gemensam *riksnorm* samt en del som gäller rätt till ersättning för skäligen kostnader för att antal behovsposter. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och i dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Bistånd utöver norm ska utges restriktivt.

Riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar och bygger på Konsumentverkets beräkningar. Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn- och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning, telefon, TV- avgift m.m.

Förhöjning av normen kan ske vid merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar samt vid merkostnader för umgänge med barn. Enligt lagens förarbeten sägs att nivån på biståndet inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Merkostnader till särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Exempelvis diabetesdiagnos är inte skäl nog till högre ersättning då de rekommenderas att äta normal, sund kost.

4. Övrigt försörjningsstöd till skälig kostnad

4.1. Arbetsresor

4.1.1. Resor med lokala färdmedel

Bistånd till lokala resor till och från arbetet samt för att söka arbete samt delta i andra arbetsmarknadsåtgärder som kommunen, försäkringskassan eller arbetsförmedlingen anordnar ingår i försörjningsstödet. Samma gäller för dem som del-

tar i SFI undervisning eller aktivt deltar i behandling. Bistånd kan beviljas för kostnader motsvarande SL-kort mot uppvisande av kvitto på inköpt kort. De som är sjukskrivna, uppbär sjukersättning, pension eller är föräldralediga kan beviljas SL:s reskassa mot uppvisande av kvitto.

Endast i undantagsfall beviljas resor med egen bil.

4.2. Boendekostnader

4.2.1. Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Täby ska Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vara vägledande men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas. Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (högst tre månader) ska den sökande uppmanas sänka bostadskostnaden. När socialtjänsten ålägger en sökande att byta till ett billigare boende och talar om att man efter en viss tid inte längre kommer att acceptera den nuvarande boendekostnaden, innebär det ett förvaltningsrättsligt beslut som kan överklagas och därför ska en besvärshänvisning bifogas åläggandet.

Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.

- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.
- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skälig tidsfrist ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skälig tidsfrist är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om sökande inte är villig att byta bostad ska ansökan om bistånd till hyreskostnad utöver "högsta godtagbara bostadskostnad", HGB, avslås. I vissa fall kan det bli aktuellt att avslå hela hyreskostnaden. Det gäller om hyreskostnaden väsentligen överstiger HGB. Skälet i dessa fall är att det inte är realistiskt att hushållet klarar sina behov på den del av normen som är kvar sedan överhyran är betald då bistånd endast beviljats upp till HGB.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

4.2.2. Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Detta gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning.

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det samt att besvärshänvisning ska lämnas. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad.

Sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

4.2.3. Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt.

Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren ska alltid hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

4.2.4. Inneboenderum

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. För att betraktas som ett separat hushåll i normberäkningssammanhang ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande.

Vid inneboende i någon form ska hembesök göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

4.2.5. Delad lägenhet

När syskon, nära släktingar eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende.

Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

4.2.6. Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

- *Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna*
Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in.
- *Hushåll endast med barn över 18 år*
Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.
- *Hushåll med barn både under och över 18 år*
Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som försäkringskassan fastställt som hyresdel.
- *Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna*
Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som försäkringskassan använder:

Köket läggs till antalet övriga rum multiplicerat med två. Hyresdelen fås när dubbla hyreskostnaden delas med denna summa. Exempel: Lägenheten är på 4 r.o.k. med 4 200 i hyra. Kök plus 2 x 4 rum = 9. Dubbel hyreskostnad = 8 400. Hyresdel: $8\ 400/9 = 934$ kronor.

- *Förälder boende hos barn*
Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.
- *Övriga boendeformer*
Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc. Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ.
- *Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal*
Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

4.3. Fackföreningsavgift och A-kassa

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till fackföreningsavgift och arbetslöshetskassa. Möjlighet till reducerad avgift ska undersökas.

4.4. Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad utöver den fasta avgiften ska utgångspunkten vara Konsumentverkets beräkningar vad gäller medelförbrukningen. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas.

4.5. Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöre upp till 300 000 kronor.

5. Bistånd till livsföring i övrigt

5.1. Barns behov

5.1.1. Boende

Att få bo kvar i sitt bostadsområde kan vara viktigt för barn. Barn kan känna rädsla för att behöva flytta. Hyresskulder och avhysningar är något som berör

barnen och där särskild hänsyn måste tas till barnens situation vid ansökan om bistånd till hyresskulder. Att byta bostad och bostadsort är ofta en stor händelse för barn som vanligtvis rör sig inom ett ganska begränsat område. Vid bedömning av vad som är skälig boendestandard bör hänsyn tas till barns behov av utrymme även hos umgängesföräldern.

Om socialtjänsten finner att boendekostnaden är för hög eller att hyresskulden inte regleras av nämnden och familjen måste byta bostadsområde/kommun måste konsekvenserna för barnet belysas i den utredning som föregår beslutet. Om det finns risk för negativa sociala konsekvenser bör socialnämnden inte tvinga fram ett byte av bostad.

5.1.2. Cykel

Tillgång till cykel är en fritidsaktivitet i sig och kan även göra det möjligt för barnet att delta i olika fritidsaktiviteter och öka barnets rörelsefrihet. I skolan förväntas det också att barn har tillgång till cykel i samband med utflykter. De flesta barn i skolåldern har cyklar. Bistånd till cykel kan beviljas upp till en kostnad av 1,3 % av basbeloppet.

5.1.3. Dator

Dator och internetuppkoppling kan beviljas hushåll med långvarigt försörjningsstödsbehov med barn som studerar på högstadiet eller i gymnasiet. Bistånd beviljas endast hushåll som helt saknar dator med en kostnad upp till 6,5 % av basbeloppet.

5.1.4. Fritidsaktiviteter

Barn bör ges förutsättningar att kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter. Enligt barnkonventionen artikel 31 erkänns barnets rätt till fritid och rekreation och deltagande i kulturell och konstnärlig verksamhet. Barns behov av fritidsaktiviteter kan medföra att posten för fritidsaktiviteter kan beräknas till en högre nivå än riksnormen. Det är viktigt att handläggaren uppmärksammar om barnet har behov av särskilda fritidsaktiviteter som socialtjänsten skulle kunna bevilja bistånd till och informerar om möjligheten att ansöka om detta.

Hushåll med barn i årskurs 4–9 kan ha rätt till ersättning från socialnämnden för kostnader för barnets deltagande i fritidsaktiviteter (fritidspeng). Se nedan.

5.1.5. Ersättning för barns deltagande i fritidsaktiviteter - fritidspeng

Hushåll med barn i grundskolans årskurser 4 – 9 har rätt till så kallad fritidspeng om hushållet vid ansökan har försörjningsstöd och har haft försörjningsstöd under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden. Barnets fritidsaktiviteter

ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Hushåll med barn i specialskolan som har tio årskurser omfattas av rätten till fritidspeng även i årskurs tio.

Samma principer som för ekonomiskt bistånd ska gälla när ett hushåll ansöker om fritidspeng, dvs. den som normalt företräder barnet vid en ansökan om ekonomiskt bistånd ska också företräda barnet vid ansökan om fritidspeng.

Fritidspengen är inte en del av det ekonomiska biståndet utan en fristående ersättning till hushållet för de faktiska kostnaderna för barnets fritidsaktiviteter.

Barn som bor växelvis hos båda föräldrarna

Om barnet bor varaktigt även i ett annat hushåll (växelvist boende) och båda hushållen uppfyller kraven på rätt till fritidspeng, har respektive hushåll var för sig rätt till hälften av det belopp som fritidspengen högst får uppgå till. Om bara ett av hushållen uppfyller kraven på rätt till fritidspeng, har detta hushåll rätt till hälften av det belopp som fritidspengen högst får uppgå till.

5.1.6. Hälsa

Ekonomiskt bistånd för merkostnader som inte täcks av socialförsäkringssystemet kan vara aktuellt för barn med olika funktionshinder. Det kan t.ex. handla om speciella krav på bostad, bil, kläder, skor, mat, lek- och fritidsaktiviteter samt särskild träning och behandling.

Riksnormen bör beräknas till en högre nivå när den enskilde av medicinska skäl har behov av särskild kost som är dyrare än vanlig kost exempelvis vid allergier hos barn.

5.1.7. Kläder

Barn i hushåll med långvariga försörjningsbehov kan vara i behov av extra bistånd till kläder beroende på ålder, årstid och skolsituation. Bistånd kan beviljas med upp till tre extra månadsbelopp av posten för kläder och skor i riksnormen, som ett engångsbelopp.

5.1.8. Umgänge med förälder

Båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling enligt barnkonventionen artikel 18. En viktig del i ett barnperspektiv är att socialtjänsten uppmärksammar de vuxna som är föräldrar utan att stadigvarande leva med barnen. Vid tillämpning av riksnormen bör barnen alltid räknas som hushållsmedlemmar oavsett om de bor hos föräldrarnas som har försörjningsstöd eller vistas där under umgängestid. Kostnaden bör beräknas enligt antal dagar barnet är hos föräldern. För att umgänge med barnet ska kunna ha en rimlig standard-

nivå kan det vara aktuellt med en högre norm för posterna lek och fritid samt telefon.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till den andre förälderns ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänget har dock huvudansvaret för kostnaderna.

Behovsprövning ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en inkomsttagare har råd att bekosta, dock minst en resa per månad inom Norden. Bistånd till utlandsresor beviljas inte utan synnerliga skäl.

5.1.9. Merkostnad för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för 6 dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. Kostnader för umgängesperioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn se avsnittet "Umgänge med förälder" ovan.

5.1.10. Resor och rekreation

Barnfamiljer som haft bistånd minst ett år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid kan beviljas kostnader för semesterresor. Behovet ska

prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov ska göras av socialsekreterare som har god kännedom om familjen. Hyra av stuga inom landet kan exempelvis komma ifråga eller för att besöka släkting.

Bistånd kan beviljas för barns skolresor och lägerverksamhet utan att det finns särskilda sociala skäl.

Skolungdomar beviljas SL kort i de fall inte skolan tillhandahåller det och avståndet kräver resor med allmänna kommunikationer. Skolan beviljar inte SL resor för grundskoleelever även om skolan ligger långt från bostaden då det alltid finns möjlighet till skolgång nära hemmet.

Barn och ungdomar i familjer med långvariga socialbidragsbehov (mer än tio månader) kan beviljas fritidskort.

Fritidskort kan beviljas barn och ungdomar med särskilda behov som deltar i aktiviteter som är av betydelse för deras utveckling och som kräver resor med allmänna kommunikationer.

5.1.11. Skolmåltidsavgift

För barn i gymnasieskolan är avgiften för skolmåltider godtagbar kostnad.

5.1.12. Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid (minst sex månader) haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till en del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet beviljas efter det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 11 procent av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning ca en fjärdedel.

5.2. Begravning

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas rätten till bistånd mot gällande norm för försörjningsstöd.

Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansö-

kan om begravningskostnad, även eventuellt kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända innestående inkomster inte förskottas istället får sökanden begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare.

Socialtjänsten kan beakta om den avlidne gett bort eller sålt tillgångar förmånligt till en dödsbodelägare strax före dödsfallet.

Skälig kostnad för begravning beviljas med faktisk kostnad upp till 35 % av basbeloppet. Kostnader som kan omfattas av biståndet är tjänster som begravningsbyrån utför, kista med dekorationer, svepningsarbete, urna, transporter, balsamering, bärare vid bisättning, arvoden, hyra av kapell och annons.

Kostnader för minnesstund, gravsten och inskription beviljas inte. Denna kostnad är de anhörigas val och får bekostas på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd.

Kostnader för begravningsakt i kyrkan med präst, organist och vaktmästare för de som inte är medlemmar i svenska kyrkan beviljas inte.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresa är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

5.3. Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas om behovet inte kan tillgodoses t.ex. genom handikappersättning, hemtjänst eller andra boende i hushållet.

5.4. Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen. Biståndsbehovet ska prövas utifrån den sökandes egen förmåga att ordna med flyttning med hjälp av släkt och vänner.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av flyttbil inklusive kostnader för bensin och försäkring. Endast om särskilda skäl föreligger godtas anlitan av flyttfirma.

Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

5.5. Färdtjänstavgift

Faktisk avgift för färdtjänst ska räknas in i månadsbeloppet i stället för SL kort. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

5.6. Förskolverksamhet och skolbarnsomsorg, avgifter

I första hand ska sökande ansöka om nedsättning av avgifterna för förskola, skolbarnsomsorg och fritidsverksamhet. Bistånd till avgift för förskola, skolbarnsomsorg och fritidsverksamhet beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med riksnormen.

5.7. Glasögon/linser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Avser ansökan barn upp till och med 9 år ska skälig kostnad reduceras med belopp som motsvarar glasögonbidraget till barn från Stockholms läns landsting.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35-40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas inte. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas endast om behovet är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Kostnad för ögonlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

5.8. Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd ska inte utgå till kostnaden för hemtjänst. Vid debitering av hemtjänstavgift görs beräkning från äldreomsorgen så att den enskilde alltid har ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats s.k. förbehållsbelopp.

5.9. Hemutrustning

5.9.1. Komplettering

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning ska vid behov beviljas personer med mer än ett års biståndstid. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skäligt levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Behovet ska prövas med hänsyn till den sökandes ålder och framtida förmåga att försörja sig själv. Hembesök ska alltid göras innan och efter det att biståndet beviljats.

5.9.2. Begränsad hemutrustning

Varje familjemedlem ska ha sin egen sängplats. Alla ska ha möjlighet att sitta till bords samtidigt. Gardiner och armatur ska finnas i den omfattning som lägenhetens utformning kräver. Köksutrustning ska svara mot familjens storlek etc. Barns behov av "normal" hemstandard bör särskilt beaktas.

Begränsad hemutrustning för att äta och sova består av säng, lampor, köksbord, stolar, gardiner, husgeråd, linnevaror och radio.

Beviljas för 1 vuxen med 15 % av basbeloppet. för 2 vuxna med 20 % av basbeloppet och för barn med 5 % av basbeloppet.

För barnfamiljer kan det även bli aktuellt med bistånd till möbler i vardagsrum. Biståndet avser sittplatser, bord, gardiner och matta och kan beviljas med 10 % av basbeloppet.

TV beviljas barnfamiljer upp till 4 % av basbeloppet.

5.9.3. Hel hemutrustning

Hel hemutrustning kan beviljas sökande som inte bedöms kunna bli självförsörjande inom en överskådlig framtid t ex. sökande med mycket svår psykosocial problematik eller äldre med låg eller ingen pension.

Hel hemutrustning består av möbler till kök, sovrum och vardagsrum. Dessutom av lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor samt städartiklar och dammsugare, TV och radio.

Beviljas för 1 vuxen med 25 % av basbeloppet, för 2 vuxna med 30 % av basbeloppet och för barn med 10 % av basbeloppet. För dammsugare beviljas 2 % av basbeloppet och för TV och radio 4 % av basbeloppet

5.10. Kläder och skor utöver det som ingår i riksnormen

5.10.1. Klädutrustning inför institutionsvistelse

Sökande som skrivs in för vård och behandling kan vid behov få extra bistånd till kläder motsvarande 2-3 månadsbelopp av posten för kläder och skor i riksnormen. Biståndet ska tillgodose det akuta behovet av kläder. Observera att i "vårdnormen", (se särskilt avsnitt nedan) som utbetalas till de som vistas på institution, ingår klädposten.

5.10.2. Behov av särskilda kläder och skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder och skor som inte täcks av handikappersättning eller landstingsbidrag. Eventuellt bistånd ges endast till merkostnader.

Vid deltagande i arbetsmarknadsåtgärder kan det finnas krav på särskilda arbetskläder. Bistånd beviljas till den faktiska kostnaden upp till 4 % av basbeloppet.

5.11. Läkarvård och medicin

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. Kostnad för faktureringsavgift godkänns inte.

Kostnader för naprapatbehandling kan beviljas om behovet av naprapat är ordinerat av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet. Kostnader för naprapatbehandlingen kan beviljas för upp till 7 behandlingar per år.

5.12. Magasineringskostnad

Bidrag till magasineringskostnad för möbler och andra tillhörigheter kan beviljas i undantagsfall och endast upp till tre månader för att lösa en akut situation. Vid institutionsvistelse upp till sex månader beviljas bistånd till bostadshyra alternativt hyra av förråd.

5.13. Patientavgift vid dygnet runt vård på sjukhus

Om avgiften inte går att få reducerad utgör logidelen godkänd kostnad, d.v.s. avgiften reducerad med riksnormens livsmedelspost.

5.14. Psykoterapikostnader

Psykoterapikostnader är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Bistånd till psykoterapi beviljas inte. Sökande hänvisas till husläkarmottagning eller öppna psykiatriska mottagningen.

5.15. Resor

5.15.1. Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas. Biståndet ska prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhöriga e.d. i rehabiliterande syfte inom Sverige. Ang. barnfamiljer se under avsnittet "Barns behov" ovan.

5.15.2. Resor till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående avses person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till och ske med billigaste färdmedlet.

5.15.3. Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans med en vårdnadshavare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften.

5.15.4. Återvändningsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvändningsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person. Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

5.16. Skulder

5.16.1. Hyresskulder

Behandling av hyresskulder måste prövas på annat sätt än andra skulder. Skälet till det är att de konsekvenser som en hyresskuld kan få för försörjningen och

livsföringen i övrigt är större än vad som är vanligt i fallet med andra skulder. I synnerhet bör barns situation särskilt beaktas.

Behovet av bistånd ska prövas mot bakgrund av det vid ansökningstillfället föreliggande behovet och vilka konsekvenser som en utebliven reglering av skulden kan få samt om behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom bistånd. Möjligheten att avbetala skulden till hyresvärden ska alltid först prövas.

Man bör alltid skilja på hyresskulder:

- Den enskilde skulle ha varit berättigad att få hjälp med hyran när den förföll till betalning om han/hon ansökt om biståndet i tid
- Hyresskulder där sökande egentligen haft råd att betala själv vid tidpunkten för hyrans betalning men av olika skäl låtit bli detta.

Har någon saknat eller haft låg inkomst och av den anledningen inte kunnat betala sin hyra men först senare inkommer och begär bistånd till den skuld som uppkommit och om bidragsbehovet fortfarande kvarstår rätt till bistånd.

Har han/hon däremot haft råd att betala hyran men underlåtit detta så måste bedömning göras av vilka konsekvenser det för med sig att ansökan om bistånd till reglering av skulden avslås.

Bistånd till hyresskuld kan beviljas för gamla och sjuka där alternativt boende inte kan ordnas.

Om det är möjligt att få en annan bostad och detta i övrigt kan anses rimligt så bör ansökan om bistånd till hyresskulder avslås.

5.16.2. Skuld för hushållsel

Avstängning av hushållsel medför stora sociala konsekvenser för hushållet. Bistånd till skuld för hushållsel ska därför prövas på samma grunder som hyresskuld. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

5.16.3. Övriga skulder

Huvudprincipen är att bistånd inte utgår för att reglera skulder. Ett annat undantag kan vara om någon är i akut behov av bistånd och inte kan få tid omgående för prövning av biståndsbehovet och då lånar pengar i avvaktan på att få sin sak prövad. Om biståndsbehovet förelåg redan vid tidpunkten för kontakten med socialkontoret bör bistånd upp till försörjningsstödsnivå kunna utgå även till skuld till släktingar och vänner.

5.17. Stämpelavgift

Huvudregeln är att stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för enskilda fall exempelvis:

- Om det är viktigt av sociala skäl att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs
- Kostnader för identitetskort.

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till ansökan om pass eller svenskt medborgarskap.

5.18. Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård.

5.18.1. Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står "akut besök" på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

5.18.2. Nödvändig uppehållande tandvård

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta. Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst 1 år har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Behandlingen ska omfattas av statligt tandvårdsstöd enligt 1 kap 3 § lagen om statligt tandvårdsstöd. Att en föreslagen behandling omfattas av statligt tandvårdsstöd, eller godkänts i försäkringskassans förhandsprövning, innebär

dock inte att detta kan ligga till grund för om ekonomiskt bistånd enligt SoL ska beviljas till kostnaden eller inte.

- Folktandvårdens prislista för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande t.ex. uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från folktandvården för jämförelse.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under 6 månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader men ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Se avsnittet Beslut som löper över flera månader. Tandvård som utförts före ansökan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

5.19. Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas till *egenavgifter* för läkarföreskrivna hjälpmedel om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

5.20. Telefon

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämställas med och

utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

5.20.1. Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift. Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen till teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ur depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

5.21. Träningskort

Träningskort eller kort till simhall för vuxna beviljas inte. Vid medicinska problem hänvisas till landstingets sjukgymnaster för behandling och träning. Avseende barn och ungdomar se avsnittet "Barns behov" ovan.

5.22. Tvättmaskin

Bistånd till inköp av tvättmaskin kan beviljas i följande fall:

- Medicinska skäl till att tvätta mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg.
- Fysiskt eller psykiskt funktionshinder som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga.
- Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt t.ex. genom handikappersättning eller hjälp i hemmet.

Om behovet av tvättmaskin uppstått på grund av att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden. Tvättmaskin kan beviljas med 5 % av basbeloppet.

5.23. Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, klädnorm, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

5.23.1. Institutionsnorm

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning, telefon och TV-avgift ingår. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter. Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag.

Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi.